

POSTBUS 805, 3500 AV UTRECHT
 TELEFOON (030) 71 15 110
www.geografie.nl
info@knag.nl

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
 T.a.v. de staatssecretaris drs. S. Dekker
 Postbus 16375
 2500 BJ 's-Gravenhage

cc. Vaste commissie voor OCW Tweede Kamer

Utrecht, 7 augustus 2017

Betreft: het schoolvak aardrijkskunde in het leergebied Mens en Natuur

Geachte heer Dekker,

In het kader van de ontwikkelgroepen Curriculum.nu wordt aardrijkskunde niet gezien als onderdeel van het leergebied Mens & Natuur. Aardrijkskunde is alleen gepositioneerd in Mens & Maatschappij. Het Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap (KNAG) vindt dat onjuist.

Bij de komst van leergebieden bij de vernieuwing van de onderbouw VO, in de vorige eeuw, kwam er onder andere een leergebied Mens & Maatschappij naast een leergebied Natuur & Techniek. Aardrijkskunde kreeg een flinke rol in het eerste en helaas slechts een zeer kleine rol in het tweede leergebied.

Inmiddels is er veel veranderd, zowel in de samenleving als in het onderwijs en is het de vraag of de oude indeling van leergebieden, die nu weer van stal gehaald is, nog wel van deze tijd is. Moderne samenlevingsvraagstukken, dichtbij en veraf, gaan juist vaak over de relatie tussen mens en natuur. Niet voor niets is de naam van het leergebied Natuur & Techniek in het nieuwe plan veranderd in Mens & Natuur.

Het is voor iedereen die enigszins zicht heeft op het schoolvak aardrijkskunde (docenten, lerarenopleiders, wetenschappers, geo-beroepsveld) onbestaanbaar dat aardrijkskunde niet opgenomen wordt als één van de kernvakken in een leergebied Mens & Natuur. Immers de kern van het vak aardrijkskunde is de relatie Mens - Natuur. De International Geographical Union (IGU) schrijft in haar Charter on Geographical Education (2016):

'Geography is the study of Earth and its natural and human environments. Geography enables the study of human activities and their interrelationships and interactions with environments from local to global scales.'

*'Geography is therefore a vital subject and resource for 21st century citizens living in a tightly interconnected world. It enables us to face questions of what it means to live sustainably in this world. **Geographically educated individuals understand human relationships and their responsibilities to both the natural environment and to others.** Geographical education helps people to learn how to exist harmoniously with all living species.'*

Aardrijkskunde is meer dan welk vak gericht op Mens & Natuur. De IGU omschrijving van aardrijkskunde laat ook zien dat het schoolvak bruggen slaat tussen gamma en bèta. Laat dat nu één van de uitgangspunten zijn van het nieuwe curriculum: op zoek naar mogelijkheden om meer inhoudelijk samen te werken over grote (duurzaamheids)vraagstukken.

Het is niet moeilijk om te laten zien dat aardrijkskunde op dit moment al essentiële zaken bijdraagt aan onderwijs op het gebied van mens en natuur. Zie de puntsgewijze opsomming hieronder. En dit is ook de reden dat we vanuit onze deskundigheid aan tafel willen zitten en meepraten in het ontwikkelteam Mens & Natuur als het gaat om de kern van het toekomstig curriculum.

VO bovenbouw:

- Sinds 2007 bestaat de helft van het examenprogramma havo/vwo aardrijkskunde uit fysische geografie. De fysische geografie gaat over systeem aarde, klimaatverandering, hazard management, watermanagement, de energieproblematiek, rivieren en kusten. Sinds een paar jaar bestaat ook het examenprogramma vmbo voor 50% uit fysische geografie met de thema's weer & klimaat, energie en water.
- Een deel van de docenten aardrijkskunde is fysisch geograaf. Een eerstegraads bevoegdheid aardrijkskunde kun je behalen na een master in de sociale geografie of een master in de aardwetenschappen. Sociaal geografen doen verplicht bijvakken fysische geografie, aardwetenschappers doen verplicht bijvakken sociale geografie.
- Aardrijkskunde is profielkeuzevak in Natuur en Gezondheid.
- Aardrijkskunde was betrokken bij de opzet van het schoolvak Natuur, Leven en Technologie (NLT). Aardwetenschappers en geografen waren nauw betrokken bij het opzetten van verschillende NLT-modules zoals 'Veiliger met kaart en GIS' (havo) en 'De bewegende aarde' (vwo).
- Aardrijkskunde heeft net als andere bètavakken een succesvolle nationale en internationale olympiade, die ondersteund wordt door OCW.
- Veel onderwerpen van de Geo Future School waarin aardrijkskunde samenwerkt met andere schoolvakken zijn bètaggericht. Enkele voorbeelden van dergelijke thema's zijn: tipping points bij klimaatverandering, smart cities en energiezuinige wijken.

VO onderbouw:

- In de explicitering van de kennisbasis voor Natuur en Techniek zijn ook fysisch geografische kennisgehelen uitgewerkt.
- In het onderbouwprogramma vmbo/havo/vwo zijn naast sociaalgeografische ook fysisch geografische onderwerpen opgenomen zoals weer & klimaat, delfstoffen en energie, drinkwatervoorziening, overstromingsgevaar, bodem & landschap en geologie & natuurrampen.
- Bij aardrijkskunde leren leerlingen al in de onderbouw omgaan met Geo-ICT en webatlassen, zie bijvoorbeeld EduGIS.nl voor thema's als overstromingsrisico's.
- Een tweedegraads bevoegdheid aardrijkskunde omvat zowel fysische als sociale geografie. Aan de tweedegraads lerarenopleiding krijgen de studenten zowel aardwetenschappelijke vakken als sociaalgeografische vakken en vakken die de integratie beogen van beide perspectieven.
- Ook met een bachelor aardwetenschappen of Aarde & Economie of Future Planet Studies en het behalen van een educatieve minor kunnen studenten aan universiteiten een tweedegraads bevoegdheid behalen.

PO:

- Aardrijkskunde op de basisschool helpt leerlingen aan de hand van foto's en kaarten zich een wereldbeeld te vormen. Dit wereldbeeld bestaat niet alleen uit topografie en de spreiding van bevolking, welvaart en culturen, maar ook uit fysisch geografische kennis over de spreiding en het belang van klimaten, water, reliëf en energiebronnen.
- Het basisonderwijs kent geen onderscheid tussen 'mens en maatschappij' en 'mens en natuur'. Aardrijkskunde maakt onderdeel uit van het leergebied 'oriëntatie op de wereld' waarin onderwerpen, waar mogelijk, in samenhang worden aangeboden.
- Aardrijkskunde werkt in het basisonderwijs al samen met geschiedenis en biologie. Samen vormen deze vakken de kern van het wereldoriënterend onderwijs op de basisschool. Bij

aardrijkskunde komen ook natuurkundige onderwerpen als het weer, klimaat, landschap en natuurrampen aan de orde.

- Basisscholen zijn vanaf 2020 verplicht om aandacht te besteden aan 'wetenschap en technologie'. Binnen 'wetenschap en technologie' staat de vraag centraal: waarom is de wereld zoals zij is? Door kinderen te laten onderzoeken en ontwerpen worden verbindingen gelegd tussen de wereldoriënterende vakken. Ook aardrijkskundige kennis speelt daarbij een rol.

Het bovenstaande maakt duidelijk dat de kern van het schoolvak aardrijkskunde een grote fysisch-geografische component heeft. Het vak beoogt leerlingen te leren denken over de relatie tussen mens en natuur en tussen lokaal en mondiaal bij huidige en toekomstige duurzaamheids- en leefbaarheidsvraagstukken. Daarom past in een toekomstgericht curriculum dat aardrijkskunde onderdeel is van Mens & Maatschappij én van Mens & Natuur. Het vak is immers de brug tussen gamma en bèta en biedt essentiële kennis en vaardigheden voor de burger van morgen over de kernthema's van onze tijd.

Ondergetekenden verzoeken u dan ook hierbij aardrijkskunde deel te laten uitmaken van zowel de ontwikkelgroep Mens & Natuur als Mens & Maatschappij.

Wij zijn uiteraard bereid ons verzoek nader toe te lichten. Met deze brief willen wij u duidelijk maken dat men zowel in het aardrijkskundeonderwijs als in de wetenschappelijke geografie zeer verontrust is over het feit dat het schoolvak aardrijkskunde nu geen deel uitmaakt van de ontwikkelgroep Mens & Natuur.

Met vriendelijke groet,

Yves de Boer (voorzitter Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap)

Deze brief wordt gesteund door:

- Oscar Couwenberg (decaan Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen en hoogleraar governance and geography, Rijksuniversiteit Groningen)
- Piet Hoekstra (decaan Faculteit Geowetenschappen en hoogleraar geosciences, Universiteit Utrecht),

alsmede door een groep hoogleraren, schoolleiders en lerarenopleiders:

- Anton Bakker (lerarenopleider primair onderwijs, Katholieke Hogeschool Zwolle).
- Ronald van Balen (bijzonder hoogleraar kwartairgeologie, Vrije Universiteit Amsterdam)
- Tine Béneker (universitair hoofddocent geografie voor educatie en communicatie, Universiteit Utrecht).
- Adwin Bosschaart (hoofddocent lerarenopleiding Hogeschool van Amsterdam, projectleider landelijk expertisecentrum aardrijkskunde).
- Ton Dietz (hoogleraar-directeur African Studies Centre, Universiteit Leiden).
- Joos Droogleeve Fortuijn (vice president International Geographical Union).

- Huib Ernste (hoogleraar sociale geografie, Radboud Universiteit).
- Bram Hamburger (schoolleider Gerrit Rietveld college Utrecht).
- Steven de Jong (hoogleraar landscape functioning, geo-computation and hydrology, Universiteit Utrecht).
- Maarten Kleinhans (hoogleraar coastal dynamics, fluvial systems and global change, Universiteit Utrecht).
- Elly Loman (rector Hyperion Lyceum Amsterdam).
- Sako Musterd (hoogleraar social geography, Universiteit van Amsterdam).
- Marco Oehlenschlager (rector Coornhert Gymnasium Gouda).
- Johan Post (director college of social sciences en afdelingsvoorzitter geografie, planologie en ontwikkelingsstudies, Universiteit van Amsterdam).
- Gert de Roo (hoogleraar spatial planning, Rijksuniversiteit Groningen).
- Henk Scholten (hoogleraar spatial informatics, Vrije Universiteit Amsterdam).
- Appy Sluijs (hoogleraar marine palynology and palaeoceanography, Universiteit Utrecht).
- Joop van der Schee (em. hoogleraar onderwijsgeografie, Vrije Universiteit Amsterdam).
- Wim Westerman (hoogleraar planetaire evolutie, Vrije Universiteit Amsterdam).